

A LÁTVÁNY-CSAPATSPORTOK TAO-TÁMOGATÁSÁNAK HATÁSAI A SZPONZORÁCIÓS KAPCSOLATAIKRA

BUKTA Zsuzsanna

egyetemi adjunktus, Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és
Pszichológiai Kar

*senior lecturer, ELTE Eötvös Loránd University Budapest, Faculty of
Education and Psychology*

email: bukta.zsuzsanna@ppk.elte.hu

ORCID: 0000-0001-7499-6806

ABSTRACT

CORPORATE TAX AS AN INDIRECT WAY OF SPONSORSHIP IN HUNGARY AND ITS EFFECTS ON SPORT SPONSORSHIP MARKET

The sport finance system in Hungary went through a big change, when the right-wing party Fidesz won the elections and formed a government in 2010. They declared sport as a strategic field of society and decided to start development programs, allocating significant financial resources to them. To support spectator team sports, the possibility of channelling a certain percent of the corporate tax from profitable companies directly to sport was created. Since the companies could also record a tax reduction, it became a win-win solution for the grant providing company and the sports organization receiving the support, while the government is falling out of this tax amount.

Since the system was introduced in 2011 – after the European Union’s approval – it has provided a wealth of lessons learned, with countless debates of its professional, financial and even moral effectiveness. But can this form of financial support be compared to real sponsorship? Did it fulfil its role in making a stronger relationship between sport organizations and enterprises? What happened to the real sponsorship deals, and what would be the case if the government withdrew the possibility? This essay tries to find answers to these questions. First of all I make a short introduction on Hungary’s sport system and the current environment, then describe how this process work and summarize the previous articles and research on the system. Finally, I conducted interviews with involved sport leaders and would like to present the results.

Kulcsszavak: sportfinanszírozás, TAO-támogatás, szponzoráció, sportszervezetek, vállalkozások

Keynotes: sports financing, TAO-subsidies, sponsorship, sport organizations, enterprises

1. A magyar sport és annak szponzorációs helyzete a Tao bevezetése előtt

Magyarország számára az élsport eredményessége társadalmi berendezkedéstől függetlenül fontos volt a modern sport kialakulásától kezdve. A szocialista időszakban ehhez teljes állami finanszírozás és irányítás társult, amelynek dominanciája csak az 1980-as években enyhült valamelyest, majd a rendszerváltáskor változott meg jelentősen³³. Az állam részben kivonult a sport teljes körű támogatásából, olyan helyzetbe hozta a sportszervezeteket, amelyben új finanszírozási forrásokat kellett találnia, de ez korántsem volt könnyű. A még csak éppen kialakuló magánszektor bevonása lassú és nehézkes folyamat volt, mivel egyik fél sem rendelkezett megfelelő tapasztalatokkal a szponzoráció gyakorlatában³⁴.

Az állami támogatások az első Orbán-kormány időszakát leszámítva a sportban nem voltak jelentősek, ugyanakkor a magánszféra vagy a saját bevételek csak a sport egyes részterületein voltak képesek pótolni a korábbi bőséges finanszírozást³⁵. A baloldali kormányok az élsportot nem tekintették kiemelten fontos ágazatnak, és néhány létesítményfejlesztési programon kívül nem juttattak jelentős állami forrásokat a területre. Az önkormányzatok szerepe ugyanakkor jelentősen megnőtt a finanszírozás és a létesítmény-üzemeltetés, illetve -fejlesztés területén is³⁶.

Az az általánosan elfogadott modell, hogy az állam, a magánszektor, illetve a háztartások vállaljanak egyenlő szerepet a sport finanszírozásában, nem volt életképes; utóbbi két szereplő nem tudta átvenni a kormányzati feladatokat a sport támogatása terén.

A szponzorok természetesen megjelentek a magyar sportban 1989 után, de csak a sport nagyon ki részének támogatásába szálltak be. A multinacionális vállalatok általában a központjuk marketing stratégiáját követték, a hazai vállalkozások pedig nem voltak elég tőkeerősek ahhoz, hogy jelentős szponzorokká váljanak³⁷. Általában a hivatásos bajnokságok profi csapatait, csapatsportok nemzeti válogottjait vagy egy-egy kiemelkedő hazai sportolót támogattak szívesen, illetve a sza-

33 Bakonyi Tibor (2007): Állam, civil társadalom, sport. Kossuth Kiadó. Budapest 25.

34 Szilágyi László (2015): A sportszervezetek kialakulása és fejlődése Magyarországon 1867-től a 2010-es évekig In Ács Pongrácz (szerk): Sport és gazdaság, Pécsi Tudományegyetem, Pécs 12-39.

35 Sárközy Tamás (2017): A sport mint nemzetstratégiai ágazat. Polgári Szemle, 13(4–6), 143–159.

36 Bukta Zsuzsanna (2024): A sport a hazai önkormányzati rendszerben In: Bakonyi Tibor, Bukta Zsuzsanna, Ocskó Eszter, Szekeres Diána (szerk): Az önkormányzatok sporttémájú feladatellátása, Magyar Testnevelési Egyetem, Budapest 54-67.

37 Gyömörei Tamás (2015): Magán és közfinanszírozás a sportban In: Ács Pongrácz (szerk) Sport és gazdaság Pécsi Tudományegyetem, Pécs 94-160

badidősportban megjelent a tömegrendezvények szponzori támogatása is. A helyi sportot helyi kötődésű cégek támogatták elsősorban, gyakran az önkormányzatok ösztönzésére. Összességében azonban a tisztán üzleti alapú szponzoráció mértéke a Tao bevezetése előtt sem volt magas. Nagyon gyakran a kapcsolatok, az ismeretség alapján kötöttek meg szponzorációs szerződések, amelyek sokak véleménye szerint inkább a mecenatúrához hasonlítottak³⁸.

A sportsikerek az ország külföldi és belföldi megítélését is javítják és jól illeszkednek a kormány „nemzeti ügyeket” előtérbe helyező koncepciójába³⁹. Többek között bevezették a legsikeresebb magyar sportágak kiemelt támogatását, létesítmény-fejlesztési programokat indítottak, jelentős sportolói és edzői támogatási programokat indítottak. Ezen sportfinanszírozási koncepció részeként jött létre az ún. látvány-csapatsportágak támogatása a cégek társasági adójából, s ennek a programnak az egyik nem titkolt célja volt az, hogy a sportszervezetek és különböző vállalkozások, lehetséges szponzorok közötti üzleti kapcsolatokat is elősegítsék.

2. A Tao támogatások működése

A korábban már a kulturális finanszírozásban is alkalmazott Tao lényege, hogy egy nyereséges vállalat a társasági adója maximum 70%-át felajánlhatja valamely sportszervezet (sportegyesület, sportági szövetség vagy sportvállalkozás) számára a hat csapatsportágban, s ezért további adókedvezményben is részesül⁴⁰. A sportszervezetek maguk keresik meg a lehetséges őket támogató vállalkozásokat, egy ideig a támogatás is közvetlenül érkezett a fogadó félhez a cégektől; ez utóbbi pár éve megváltozott, azóta az adóhivatal utalja a megfelelő összeget a hivatalos támogatási igazolások alapján. Az egyik legfontosabb tulajdonsága ennek a konstrukciónak az, hogy a támogatásért a vállalkozás nem kérhet ellenértéket, pl. a sportszervezet nem tüntetheti fel a céget hirdetőként⁴¹. Az éves Tao-felajánlások volumene nagyobb, mint 2010 előtt a teljes sport költségvetés volt⁴². Tizenkét év alatt több, mint 300 mrd forint került így a sportba, az összeg nagyjából fele a labdarúgásban

38 Ács Pongrác, Márkus Gábor, Oláh István (2012): Út a mecenatúrától a sportszponzoráció felé avagy a sporttámogatások egy új korszakának a kezdetén Marketing & menedzsment 2012/4 14-25.

39 Sárközy (2017) 145. old.

40 TAO támogatás (2011) 107/2011. (VI. 30.) Korm. rendelet a látvány-csapatsport támogatását biztosító támogatási igazolás kiállításáról, felhasználásáról, a támogatás elszámolásának és ellenőrzésének, valamint visszafizetésének szabályairól <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100107.kor>

41 Gösi Zsuzsanna (2019): Társasági adó támogatásban részesülő szövetségek gazdasági helyzete. Gradus.6/3 82-87. old

42 Sárközy (2017) 148. old.

kötött ki⁴³. A sportszervezetek ezeket az összegeket nem fordíthatják közvetlenül hivatásos sport tevékenységre, pl. nem költhetik játékosok fizetésére. Elsősorban utánpótlás-nevelési, létesítmény-fejlesztési és fenntartási, illetve szervezetfejlesztési célokra költhetik⁴⁴. Nem nehéz ugyanakkor arra a következtetésre jutni, hogy amennyiben egy sportszervezet az említett célokra használhatja ezeket a támogatásokat, akkor versenyelőnybe kerül a professzionális sport területén is, amelyre így több egyéb bevétel marad. A kedvezményezett szervezetek nagy része egyébként non-profit szervezet, csak nagyjából 10%-uk működési formája sportvállalkozás⁴⁵.

A sportszervezeteknek egy sportszakmai tervet kell készíteniük, amelyben leírják, hogy milyen célokra kívánják fordítani az összegyűjtött Tao-támogatást. A sportegyesületek és sportvállalkozások ezt a sportági szövetséghez nyújtják be, amelyek jóváhagyhatják a tervet és megállapítják a maximum összeget, amit a szervezet összegyűjthet⁴⁶. A sportági szövetségek is igényelhetnek Tao-t, ők a sportért felelős minisztériumhoz nyújtják be a szakmai tervüket. Ha egy szervezetnek megvan a jóváhagyott szakmai terve, akkor keresheti meg azokat a nyereséges vállalkozásokat, amelyektől a felajánlásokat reméli. Egyik félnek sem lehet köztartozása.

Bevezetése óta a Tao-támogatás nagyon sok változáson ment keresztül, általában véve főleg szigorításokon és a tapasztalatokból fakadó javításokon. Nagyon fontos változás például, hogy 2019 óta az egyes sportágaknak maximalizálták a támogatási összegét; a pénz már nem közvetlenül a vállalkozástól érkezik, hanem az adóhatóságon keresztül; a felhasználási célok közé bekerült a létesítmény üzemeltetés is⁴⁷.

Fontos eleme a rendszernek, hogy a felajánlott összeg 12,5%-át valódi szponzorációs támogatásként adhatja a vállalkozás, szabadon meghatározott célokra és valódi szponzorációs ellenérték fejében – mindez a két fél megállapodásán múlik. Valójában a Tao-rendszernek ez a része tudná elméletben a leginkább ösztönözni a szponzorációs hajlandóságot és a két fél üzleti alapú gondolkodását.

43 Faragó Beatrix (2017): A sportstratégia ágazat erősödése Magyarországon a 2011-2016-os időszakban *Tér Gazdaság* Ember, 2017/3-5 94-109

44 Gösi (2019) 83. old

45 Balogh Renátó (2017): Áldás vagy átok? A TAO hatása a magyar labdarúgásra *Magyar Sporttudományi Szemle* 18 (72) 25-28.

46 TAO támogatás (2011)

47 <https://kormanysport.hu/valtozott-a-sporttorveny-es-a-tao-tamogatasi-rendszer/>

3. A Tao-rendszer tanulságai

A Tao-rendszert bevezetése óta számtalan cikkben, tanulmányban próbálták elemezni és értékelni a hazai sportszakemberek.⁴⁸ A legtöbb ilyen elemzés a sportszakmai hatásokat, a támogatott szervezetek gazdasági és pénzügyi működését vagy az infrastruktúra fejlődését vette górcső alá. A támogató vállalkozások, lehetséges szponzorok szemszögéből eddig még alig történt vizsgálat, talán azért, mert a cégek üzleti titokként, bizalmas információként kezelik a támogatásokat és nehéz a megállapodásokat átlátó személyeket egy kutatás számára elérni.

A tanulmány készítésekor öt olyan szakembert tudtunk megszólítani, akik hosszú évek óta dolgoznak a tao-val és átlátják annak működését, ők is elsősorban a támogatotti oldalt képviselik. Ketten közülük utánpótlás-neveléssel foglalkozó kisebb vidéki (agglomerációs) sportegyesületnél dolgoznak, egy fő nagy egyetemi sportegyesületnél, ketten pedig az egyik csapatsportág országos szövetségénél; egyikük kifejezetten a Tao elszámolások területén, másikuk pedig a szövetség vezetésében dolgozik. A véleményük nagyon sok érdekes adalékot jelentett a Tao megértéséhez.

O'Reilly és Seguin megkülönbözteti a szponzorációt a mecenatúrától: előbbi esetében a támogató cég üzleti értéket vásárol (általában kommunikáció és reklám formájában), az alapvető cél a kereskedelmi haszon, míg a támogatott szervezetnek vagy egyénnek ezt az igényt kell – minél professzionálisabb hozzáállással – kiszolgáltatnia⁴⁹.

3.1 A Tao-támogatások és a szponzoráció közötti hasonlóságok és eltérések

Hasonlóságok, szponzorációs elemek a Tao-támogatásokban:

- A támogatás kedvezményezettjeinek kapcsolatokat kell építeniük a Tao-pénzek feltöltése kapcsán, és ehhez megbízhatónak, megfelelően profi hozzáállásúnak kell lenniük. Előfordulhat, hogy több kedvezményezett közül a támogató cég az átláthatóbban, jobban működő, megbízhatóbb együttműködő partnert választja.
- A nagyobb sportszervezetek, amelyek a szponzorok szerzésében is sikeresek, könnyebben találnak Tao-támogatást felajánló szervezetet is, mert a cégek a potenciális üzleti partnereknek akkor is szívesebben ajánlják fel az adójukat, ha ennek a konstrukciónak a keretében nem kapnak ellenértéket.
- A fentebb említett 12,5%-os része a támogatásnak üzleti alapon, megegyezés szerint használható fel, ebben a két félnek mindenképpen partnernek kell lennie.

48 Fűrész Diána, Takács András (2021): A magyar látványsport-támogatási rendszer hatása a verseny kiegyensúlyozottságára. *Közgazdasági Szemle*, 68(10), 1089–1108. old

49 Norm O'Reilly, N., Benoit Séguin (2009): *Sport marketing: A Canadian perspective*. Nelson Education, Toronto. 34.

- A sporthoz kapcsolódó vállalkozások (pl. sporttermék-forgalmazók) jobban érdeklődnek a támogatás lehetősége iránt, gyakran a sportszervezetek beszállítójaként alakul ki az az együttműködés, amiből Tao-támogatás válik.

Különbségek a tao-támogatás és a szponzoráció között

- A támogatások valójában olyan adóbevételek, amelyekről lemond az állam és felajánlja a sportnak. Így a forráshiány valójában nem a vállalatoknál keletkezik, hanem az állami költségvetésben. A Tao-törvényt és az ehhez kapcsolódó sportkonceptiót a kormányzat alkotta és alakítja, így elsősorban az ő szándékai jelennek meg a rendszerben, nem a magánvállalkozásokéi.
- A támogatott tevékenységek nagy részének nincsen üzleti értéke. Az utánpótlás-nevelés, a sportszakember képzés vagy a létesítmény-beruházások minimális kereskedelmi értékkel bírnak és valószínűleg nem keltenék fel a szponzorok figyelmét a Tao lehetőség hiányában. A hivatásos sport közvetlen támogatása, amelynek lenne üzleti értéke, a Tao-támogatásoknak nem lehet közvetlen kedvezményezettje.
- A támogatók nem kérhetnek üzleti ellenszolgáltatást a támogatott sportszervezetektől, így nem is jelennek meg sem hirdetésekben, sem a támogatott kommunikációjában.
- A Tao-támogatás összegyűjtése nem az üzleti ajánlaton múlik, sokkal jellemzőbb a kapcsolatok, ismeretségek, olyakor a politikai haszonszerzés szerepe. Még a támogató számára pénzügyi hasznot jelentő Tao-támogatások esetében is csak ritkán működnek az ismeretség nélkül (ún. cold-call alapján) elindított együttműködések. Gyakori, hogy a sportoló gyerekek szülei, a sportegyesület vezetőinek üzleti kapcsolatai biztosítják a forrásokat.
- A támogató vállalkozások motivációja az esetek egy jelentős részében az adóalap csökkentése. Amennyiben a Tao-kedvezményezett tevékenysége is vonzó lenne számára, úgy további szponzorációval is segíthetné a sportszervezetet, ez azonban jelenleg nem igazán jellemző. Arról csak találgatni tudunk, hogy a Tao-rendszer megszűnése után megmaradnának-e üzleti kapcsolatok, de azt most is lehet látni – és ebben interjúalanyaink is megerősítettek minket - hogy olyan Tao-támogatók is felajánlanak pénzt, amelyek korábban egyáltalán nem jelentek meg a sportszponzorációs piacon.

A támogatásoknak kétségtelenül vannak pozitív hatásai, és ezeket a témában készült tanulmányok is nagyrészt alátámasztják:

- elsőként kell említeni a kedvezményezett sportágakhoz kapcsolódó sportlétesítmény-fejlesztéseket. Az MLSZ jelentése szerint⁵⁰ tíz év alatt közel 900 új labdarúgó pálya épült (nagy részük kispályás méretű, műfüves, iskolai sportban használatos), a hozzájuk kapcsolódó infrastruktúrával (öltözők, tisztál-

50 MLSZ (2023): Tao-gráf 2023. Jelentés a támogatási rendszer eddigi eredményeiről <https://szovetseg.mlsz.hu/adat/dokumentum/9259/dokumentumok/tao-graf-2023.pdf>

kodó helyiségek) együtt. A vízilabda miatt uszodai fejlesztések, a jégkorong miatt jégpálya-fejlesztések is megvalósultak, természetesen a fedett létesítmények száma is megnőtt, a meglévők állapota a felújításoknak köszönhetően javult. 2019 óta az infrastruktúra üzemeltetésére is igényelhető támogatás, amely logikus lépés a fejlesztések után.⁵¹ Amennyiben ezek a fejlesztések valós igényeket szolgálnak ki és jól lettek megtervezve (elsősorban a fenntarthatóság, gazdaságos üzemeltethetőség szempontjából), a Tao-lehetőség legokosabb kihasználását jelenthetik. Interjúalanyaink is megerősítették, hogy a létesítményt fejlesztő szervezetek tudnak hosszútávon jobban fennmaradni és fejlődni, szemben azokkal, akik a támogatásokat létesítmények bérlésére költötték. A létesítmények mellett a sporteszközpark is fejlődött, mennyiségi és minőségi tekintetben is.

- a különböző kimutatások szerint a sportolók száma is növekedett, főként az érintett sportágak utánpótlás-nevelésében⁵². A labdarúgásban 10-15%-kal nőtt a férfi igazoltak száma, a nőké pedig megduplázódott (igaz, 2010 előtt nagyon kevesen voltak és az MLSz egyébként is nagy hangsúlyt fordított a női foci fellendítésére). A felnőtt sportolók száma ugyanakkor egyik csapat-sportágban sem növekedett jelentősen, s mivel a szövetségi adatok nem elég megbízhatóak, pontos számadatokat nem tudunk. A gyermekek és a fiatal korosztály könnyebb bevonása azonban mindenképpen biztató.
- Mivel a Tao használható a sportszervezetek szakembereinek fizetésére is (a hivatásos sportolókat, edzőket kivéve) a sportban foglalkoztatottak körében nagyobb átláthatóságot is hozott, a fekete- és szürkegazdaság részbeni felszámolásával is járt.⁵³

A Tao-támogatásoknak sajnos vannak negatív hatásai is. Túl azon, hogy a társadalom meglehetősen megosztott abban a tekintetben, hogy éppen a sport fejlesztése lenne a legegyszerűbb állami feladat és a finanszírozásának ehhez mérten kiemelkedőnek kell lennie, a konstrukció magában hordoz néhány problémát is.

- a pénzmozgás kapcsán nem lehet kizárni a korrupció és a különböző csalások előfordulását. A túlárazásokat ugyan bizonyos mértékig tudja kezelni a benchmark rendszer, de teljesen nem lehet elkerülni a fölösleges költségeket. Az adminisztratív jellegű csalások főként azt a célt szolgálják, hogy valami-

51 Váczi Péter, Boda Edit, Herpainé Lakó Judit, Müller Anetta (2017): A Tao rendszer hatásainak felmérése a magyar kosárlabda csapatoknál. *Testnevelés, Sport, Tudomány*, 2(1–2), 77–80.

52 MOB (2022): Az olimpiai sportágak versenysport-stratégiája 2022-2032, Magyar Olimpiai Bizottság Budapest.

53 Tóth Nikolett, Mátrai Gábor (2023): The system of Hungarian sport financing, with special regard to public finance aspects. *Pénzügyi Szemle - Public Finance Quarterly*, 69(2).

lyen közvetett módon a támogatásokból részesüljön a profi sport is (pl. amikor egy hivatásos játékos utánpótlás edzőként van elkönyvelve)

- A Tao-támogatást nyújtó vállalkozások olykor visszakérik a pénzösszeg egy bizonyos százalékát, esetleg beszállító cégek azt kérik cserébe, hogy a termékeiket rendeljék meg a támogatott szervezetek. Általános vélemény, hogy a „viszszakért” összegek a vállalati menedzsment alacsonyabb szintjein jellemzőek.
- Bár kétségtelen a fejlődés a kedvezményezett sportágakban, kiemelkedő eredményekről, nagy sportszakmai fejlődésről nem beszélhetünk. Ennek elsősorban az az oka, hogy a sportcsapatok rövidtávú sikereket igyekeznek elérni átigazolásokkal, míg a fiataloknak, a hazai tehetségeknek nem adnak lehetőséget, ami a csapatsportágak hazai sikerességét is visszaveti.
- a rendszerben kialakultak, illetve megerősödtek az egyenlőtlenségek. Az erősebb sportegyesületeket a tao tovább erősítette, és kevésbé számít a támogatásoknál, hogy egy sportegyesületnek milyen hozzáadott értéke van az utánpótlás-nevelésben vagy a helyi közösség életében. Egy 2017-es kutatás a verseny kiegyenlítettsége és a támogatások elosztása közötti összefüggést vizsgálta, és arra jutott, hogy a Tao negatív hatással volt a verseny kiszámíthatóságára, vagyis csökkent a bajnokságok izgalmassága⁵⁴.
- A sport kiemelt finanszírozása és különösen a milliárdos Tao-összegek sok állampolgár számára irritálók. Ráadásul a magyar közvélemény politikai szempontból nagyon megosztott. A kormány politikáját támogatók könnyebben egyetértenek abban, hogy a sport nemzeti ügy és a támogatások egy egészségesebb társadalmat képesek teremteni. A Fideszt bírálók viszont képtelenek elfogadni, hogy a sport – azon belül is az élsport – nagyobb figyelmet és támogatást élvez, mint az oktatás vagy az egészségügy. Különösen a labdarúgás túlzó finanszírozása zavarja az embereket, és bár a magyar futball kétségtelenül sikeresebb, mint egy-két évtizede, a támogatások még mindig túlzóak ahhoz képest, amit a futballsikerek visszaadnak a társadalomnak. A sport pedig addig nem fogja tudni betöljesíteni „nemzetegyesítő” funkcióját, amíg a társadalom ennyire megosztott a sportpolitika kapcsán.

4. A Tao-támogatási rendszer hatásai a sportszponzorációs kapcsolatokra

A tanulmányuk fő kérdését úgy fogalmaztuk meg, hogy elérte-e a Tao-rendszer azt a kitűzött célját, hogy a sportszervezetek és a támogató vállalkozások üzleti kapcsolatba kerüljenek. Az ebben a témában fellelhető szakirodalom szerint ez nem történt meg, és a Tao-rendszer egyik fő negatívuma, hogy az üzleti alapú szponzoráció szinte teljesen eltűnt a sportból⁵⁵.

⁵⁴ Fűrész és Takács (2021) 1103. old

⁵⁵ Nagy László (2017): Eltűnt a sportból a klasszikus szponzoráció a TAO-támogatás miatt <https://www.vg.hu/vilaggazdasag-magyar-gazdasag/2017/11/eltunt-sportbol-klasszikus-szponzoracio-tao-tamogatas-miatt-2>

Interjúalanyainknak négy kérdést tettünk fel, ezek mentén kísérünk meg következtetéseket levonni.

4.1. Milyen módon kerül felhasználásra az a bizonyos 12,5%, amelyet a két fél megállapodása alapján szabadon lehet felhasználni?

A támogatási forma 2011-es indulásakor még nem volt ilyen eleme a rendszernek, de éppen a szponzoráció eltűnésének rossz üzenete miatt 2013-ban bevezetésre került. A nagyobb sportszervezetek esetében ez többé-kevésbé működött is, de a kisebbek elkezdtek ezt az összeget ügynöki jutalékként használni, vagy visszaadni a támogatónak. Gyakori esetként ezt a támogatást használták fel más Tao-pályázatok önrészeként. Interjúalanyaink egyértelműen azt mondták, hogy ha a támogató vállalat nem látott marketing értéket a sportszervezetnél, akkor nem igényelt semmilyen ellenszolgáltatást, így ez a „kikényszerített” szponzoráció sok esetben nem töltötte be a neki szánt szerepet. Az a tény, hogy a vállalkozások részéről közömbösség tapasztalható a lehetséges üzleti természetű együttműködés kapcsán, szintén annak a bizonyítéka, hogy a Tao támogatás nem üzleti alapú kapcsolat, nagyon messze áll a természetes szponzorációs folyamatoktól.

4.2. Milyen nehéz a támogatási összeget feltölteni, hogyan működik ez a folyamat?

Minden interjúalanyunk azt hangsúlyozta, hogy a személyes üzleti kapcsolatok döntik el ezt a kérdést, a hivatalos megkeresések nem igazán működnek. A konstrukció bevezetésekor a vállalkozások még nagyon bizalmatlanok voltak, voltak cégvezetők, akik kényelmetlennek találták, ha nem az adóhatósághoz fizetik be a társasági adót, hanem egy non-profit szervezethez utalnak. 2012-ben egy 500-as mintán végzett kutatás vizsgálta azt, hogy a kis- és középvállalkozások mennyire vannak tisztában a lehetőséggel és élnek-e vele⁵⁶. Az általános tapasztalat az volt, hogy nem tudnak a lehetőségről vagy nem élnek vele, az ezzel járó adminisztrációt munkának, elfecsérelt időnek tartják. A személyes ismeretséget és ezzel párhuzamosan a megbízhatóságot a cégek is hangsúlyozták, illetve a helyi közösséghez való kötődést tartották fontosnak abban, hogy sportot támogassanak más területekkel – oktatás, szociális problémák, innováció – szemben, amelyeket támogatásra méltóbbnak találtak. Ez is azt bizonyította, hogy a vállalkozások kezdetben a Tao-támogatást egyfajta jótékonyiságnak, donációnak fogták fel, és csak egy-negyedük látta meg abban a saját üzleti érdekét, hogy Tao-támogatást adjon.

Interjúalanyaink is egybehangzóan állították, hogy főként a kezdetekben a cégek nem foglalkoztak komolyan a támogatással, sajnálták a rá fordított energiát, szívességgént élték meg – ez pedig akkor működik, ha személyes ismeretség, esetleg lekötöztetési viszony áll az ügylet mögött. Ahogy a támogatási mechanizmus egyszerűbbé vált, illetve megismerték a cégvezetők és a könyvelők a rendszert,

56 Farkas Péter, Fanici Mihály (2013): A TAO kedvezményezett csapatsportok támogatóinak felmérése. Magyar Sporttudományi Szemle 2013/1. 30-34. old.

úgy volt egyre könnyebb a támogatókat bevonni. Az egyik interjúalanyunk maga is üzletember volt a Tao-rendszer indulása előtt, és amikor megválasztották egyesületi elnökké, korábbi saját érdekeltségeit és üzleti partnereit könnyedén be tudta vonni. Az egyesület büdtsége azóta sokszorosára nőtt és tízszer annyi gyereket foglalkoztatnak az utánpótlásban, mint korábban, amikor az egyesületi elnök még egy edző volt. Minden interjúalanyunk egyetértett abban, hogy a nagyobb sportszervezeteknek, ahol van elég munkaerő, sosem volt probléma a támogatások feltöltése, viszont a kisebb egyesületeknek ez komoly kihívást jelentett. 2019 óta, amikor az egyes sportágakra jutó támogatási összeget maximalizálták, több vállalat nyújtana támogatást, mint amennyit a sportszervezetek be tudnak fogadni, így ez a probléma kezd eltűnni a rendszerből.

4.3. Maradnának-e szponzorként a sportszervezet Tao-támogatói, ha ez a lehetőség megszűnne?

A feltételes mód miatt erre a kérdésre tudtak legnehezebben választ adni az interjúalanyok. Azt egyöntetűen állították, hogy ha maradnának is a támogatók, az összegek jóval kisebbek lennének, sokan viszont valószínűleg ellenérték nélkül nem támogatnának. Az egyik egyesületi vezető egy közepes magyar városból arról számolt be, hogy köszönetképpen minden évben próbál rendezni egy vacsorát a Tao-partnereknek, és ezeken rendszeresen egyetlen cégvezető jelenik meg. Amikor a polgármester hívta meg a cégeket, akkor sem volt nagyobb az aktivitás. Más városokban viszont éppen a politikai haszonszerzés miatt támogatnak egyes cégek politikusokhoz köthető sportszervezeteket. Egy másik klubvezető szerint a vállalatok szereptévesztésben vannak, amikor szponzornak vagy jótékony adományozóknak állítják be magukat, holott egy egyébként is befizetendő összeget irányítanak az adóhatóság helyett egy sportszervezethez úgy, hogy még nekik is van belőle üzleti hasznuk. Ha valóban fontosnak tartanák a sportszervezet támogatását, akkor ezen az összegben túl is adhatnának szponzorációt, de akkor már úgy gondolják „elég ennyi a sportnak”, és ha költenek is, más területeket favorizálnak. Mindez részben a hazai szponzorációs kultúra fejletlenségének is köszönhető, amely a Tao időszak előtti viszonyokat jellemezte. Ha pedig egy cég hangsúlyt fektet a társadalmi felelősségvállalásra, akkor nem a sportot választja, hanem egy szociálisan érzékenyebb területet.

4.4. Van-e a rendszerben visszaélés (csalás, korrupció, politikai befolyás)?

Az interjúalanyok minden említett visszaéléssel találkoztak már. Legfőképpen a támogatások egy bizonyos százalékának visszajuttatását emlegették, vagy a Tao-ügynökök magas jutalékait. Mindkét fajta visszaélés csökkent azóta, amióta megtiltották az ügynöki tevékenységet, illetve a támogatások nem közvetlenül a vállalkozásoktól folynak be a sportszervezetekhez. Sajnos a „visszakérés” jelensége annyira természetes volt a rendszer kezdetei óta, mint a hálapénz az egészségügyben, ez megint részben kultúra kérdése is. Olyan is gyakran előfordul, hogy

a sportszervezet a támogatásért cserébe az adományozóval köt egyéb üzletet, tőle vásárol terméket vagy szolgáltatást, olykor jelentős túlárazás mellett.

A politikai befolyás szerepe a Tao-rendszerben is elég nagy. Nem véletlen, hogy az Európai Bizottság a Tao-rendszer vizsgálatakor, a program hosszabbításakor a politikai befolyás csökkentését is kérte a magyar államtól⁵⁷. Ennek eredményeként számos politikus távozott sportszövetségi vagy sportegyesületi vezetői posztokról, de ettől még az informális politikai befolyás megmaradhat, és gyakran a sportszervezetek is természetesnek veszik, hogy az anyagi jólét feltétele a politikusoknak való megfelelés – sajnos ez is a volt szocialista kultúra terméke. Az igazi kirakátpéldája mindennek az évek óta rekord mennyiségű Tao-támogatást gyűjtő Puskás Akadémia, amelynek támogatói a miniszterelnökhöz közeli vezetésű nagy és gazdag vállalatok⁵⁸.

5. Összegzés

Bár a Tao-rendszernek számos pozitív hatása van nemcsak a sportra, hanem azon túl a társadalom, a felnövekvő generáció egészségi állapotára is, nagy kérdés, hogy egy ilyen mértékű támogatási program nem luxus-e egyetlen ágazat támogatására. A program fenntarthatósága is kétséges, hiszen, ha az üzleti vállalkozások a pénzügyi haszon hiányában nem érdeklődnek ezen sportszervezetek és ezen tevékenységek támogatása iránt, akkor a Tao-rendszer megszűnése után a sportprogramok nem fognak tudni saját lábukon megállni. Feltehetően a támogatási program fokozatos kivezetése lenne a megoldás, illetve olyan technikák ösztönzése, amelyek a sportszervezetek önfinanszírozását segítik elő. Amíg viszont van Tao-támogatás, mindenképpen növelni kellene az átláthatóságát és csökkenteni a negatív hatásait. Mindenesetre az eddigi tanulságok egyértelműen azt mutatják, hogy a szponzorációs kapcsolatok nem erősödnek, hanem éppen gyengülnek az állam ilyen mértékű beavatkozása mentén.

57 Gyöngyösi Balázs (2021): Mérföldkőhöz ért a hazai sporttámogatás <https://www.vg.hu/vilaggazdasag-magyar-gazdasag/2021/12/merfoldkoho-ert-a-hazai-sporttamogat-as>

58 Bitá Dániel, Petó Péter (2021): Közelíti az ezermilliárdot a költségvetés helyett sporttámogatásra fizetett összeg, újra szármal a Felcsút <https://24.hu/belfold/2021/11/22/tao-2020-labdarugas-kezilabda-felcsut/>

FELHASZNÁLT IRODALOM / REFERENCES

- Ács Pongrácz, Márkus Gábor, Oláh István (2012):** Út a mecenatúrától a sportszponzoráció felé avagy a sporttámogatások egy új korszakának a kezdetén Marketing & menedzsment 2012/4 14-25.
- Bakonyi Tibor (2007):** Állam, civil társadalom, sport. Kossuth Kiadó. Budapest 25.
- Balogh Renátó (2017):** Áldás vagy átok? A TAO hatása a magyar labdarúgásra Magyar Sporttudományi Szemle 18 (72) 25-28.
- Bitá Dániel, Pető Péter (2021):** Közelíti az ezermilliárdot a költségvetés helyett sporttámogatásra fizetett összeg, újra szárnyal a Felcsút <https://24.hu/belfold/2021/11/22/tao-2020-labdarugas-kezilabda-felcsut/>
- Bukta Zsuzsanna (2024):** A sport a hazai önkormányzati rendszerben In: Bakonyi Tibor, Bukta Zsuzsanna, Ocskó Eszter, Szekeres Diána (szerk): Az önkormányzatok sporttémájú feladatellátása, Magyar Testnevelési Egyetem, Budapest 54-67.
- Faragó Beatrix (2017):** A sportstratégia ágazat erősödése Magyarországon a 2011-2016-os időszakban Tér Gazdaság Ember, 2017/3-5 94-109 Farkas Péter, Fanici Mihály (2013): A TAO kedvezményezett csapatsportok támogatóinak felmérése. Magyar Sporttudományi Szemle 2013/1. 30-34. old.
- Fűrész Diána, Takács András (2021):** A magyar látványsport-támogatási rendszer hatása a verseny kiegyensúlyozottságára. Közgazdasági Szemle, 68(10), 1089–1108. old
- Gósi Zsuzsanna (2019):** Társasági adó támogatásban részesülő szövetségek gazdasági helyzete. Gradus.6/3 82-87. old Gyömörei Tamás (2015): Magán és közfinanszírozás a sportban In: Ács Pongrácz (szerk) Sport és gazdaság Pécsi Tudományegyetem, Pécs 94-160
- Gyöngyösi Balázs (2021):** Mérőföldkőhöz ért a hazai sporttámogatás <https://www.vg.hu/vilaggazdasag-magyar-gazdasag/2021/12/merfoldkoho-ert-a-hazai-sporttamogatasi>
- MLSZ (2023):** Tao-gráf 2023. Jelentés a támogatási rendszer eddigi eredményeiről <https://szovetseg.mlsz.hu/adat/dokumentum/9259/dokumentumok/tao-graf-2023.pdf>
- MOB (2022):** Az olimpiai sportágak versenysport-stratégiája 2022-2032, Magyar Olimpiai Bizottság Budapest.
- Nagy László (2017):** Eltűnt a sportból a klasszikus szponzoráció a TAO-támogatás miatt <https://www.vg.hu/vilaggazdasag-magyar-gazdasag/2017/11/eltunt-sportbol-klasszikus-szponzoracio-tao-tamogatasi-miatt-2>
- Norm O'Reilly, N., Benoit Séguin (2009):** Sport marketing: A Canadian perspective. Nelson Education, Toronto. 34.
- Sárközy Tamás (2017):** A sport mint nemzetstratégiai ágazat. Polgári Szemle, 13(4–6), 143–159.
- Szilágyi László (2015):** A sportszervezetek kialakulása és fejlődése Magyarországon 1867-től a 2010-es évekig In Ács Pongrácz (szerk): Sport és gazdaság, Pécsi Tudományegyetem, Pécs 12-39.
- Tóth Nikolett, Mátrai Gábor (2023):** The system of Hungarian sport financing, with special regard to public finance aspects. Pénzügyi Szemle - Public Finance Quarterly, 69(2).

Váci Péter, Boda Edit, Herpainé Lakó Judit, Müller Anetta (2017): A Tao rendszer hatásainak felmérése a magyar kosárlabda csapatoknál. Testnevelés, Sport, Tudomány, 2(1–2), 77–80.